Vprašanja in odgovori na temo potrošniških kreditov v CHF

1. Kako mora glasiti besedilo v kreditni pogodbi, s katerim banka kot kreditodajalec opozori kreditojemalca, da se ob spremembi tečaja lahko spremenijo tudi predvideni zneski posameznih plačil.

   Pri odgovoru na to vprašanje opozarjamo, da je treba biti pozoren na datum sklenitve pogodbe, saj je bilo to področje v preteklem obdobju, kot je razvidno iz nadaljevanja, različno urejeno.

   Zakon o potrošniških kreditih, ki je bil sprejet **leta 2000**, ni vseboval obveznosti glede obveščanja o spremembi valute kredita, ampak je morala pogodba vsebovati le navedbo o tuji valuti in menjalnem tečaju.

   > Takrat veljavni prvi odstavek 7. člena je med drugim vseboval navedeno obveznost:
   >
   > (1) Pisna pogodba mora v enostavnem in razumljivem besedilu določati:
   > 9. pri kreditnih pogodbah, kjer je obračun vezan na uporabo tuje valute, navedbo tuje valute in vrsto tečaja, po katerem se izračunava vrednost v domači valuti.

   Novela Zakona o potrošniških kreditih - ZPotK-B (ki je začela veljati dne **20. 12. 2007**) je prvič določila obveznost vključevanja besedila glede nihanja valute.

   > Sprememba 7. člena se je glasila:
   >
   > V prvem odstavku 7. člena se v 9. točki pika na koncu stavka nadomesti z vejico in doda besedilo, ki se glasi: "in opozorilo, da se ob spremembi tečaja lahko spremenijo tudi predvideni zneski posameznih plačil."
   >
   > Iz obrazložitve predloga zakona k navedenemu členu je izhajalo, da:
   >
   > Glede na možnost, da se bodo tudi po uveljavitvi eura kot domače valute kreditne pogodbe sklepale v tujih valutah oziroma da bodo vezane na tečaje tujih valut (švicarski frank, ameriški dolar, britanski funt), je v 9. točki dodana obveznost kreditodajalca, da potrošnika ob spremembi tečaja opozori na možnost spremembe zneska posameznega plačila (višine anuitete).

   Trenutno veljavni Zakon o potrošniških kreditih (ZPotK-1) pa določa v tretjem odstavku 10. člena med drugim tudi:

   > (3) Kreditna pogodba mora vsebovati te informacije:
   > 21. pri kreditnih pogodbah, pri katerih je obračun povezan z uporabo tuje valute, navedbo tuje valute in vrsto tečaja, po katerem se izračunava vrednost v domači valuti, z opozorilom, da se ob spremembi tečaja lahko spremenijo tudi predvideni zneski posameznih plačil;

   V zvezi z navedenimi obveznostmi je bil vsakokrat določen tudi prekršek.

2. Kaj pomeni situacija, da kreditna pogodba ne vsebuje opozorila glede valutnega tveganja?

   Na splošno velja poudariti, da gre pri kršitvi lahko tudi za prekršek, pri čemer opozarjamo na določbo 42. člena Zakona o prekrških, ki ureja zastaranje - Postopek o prekršku ni dopusten,če pretečeta dve leti od dneva, ko je bil prekršek storjen.

3. Nisem prejel izjave, niti videl brošure glede tveganj pri kreditu v tuji valuti – kaj naj naredim?

Glede vprašanja, kakšne so posledice, če takega opozorila ni v pogodbi oziroma vas banka ni posebej opozorila na tveganja, primarno opozarjamo, da je treba biti pozoren na datum sklenitve pogodbe, saj je bilo to področje v preteklem obdobju različno urejeno. Več si lahko preberete pri vprašanjih številka 1 in 2.

4. Kaj vse mora vsebovati kreditna pogodba?

   V zvezi z besedilom konkretne kreditne pogodbe Zakon o potrošniških kreditih določa katere informacije mora le-ta vsebovati. Tako mora kreditna pogodba med drugim vsebovati kreditno obrestno mero in pogoje za njeno uporabo, in če obstaja, indeks ali referenčno obrestno mero, če se uporablja za začetno kreditno obrestno mero, obdobja, pogoje in postopke za spreminjanje kreditne obrestne mere, pri čemer se v primeru, kadar se v različnih okoliščinah uporabljajo različne kreditne obrestne mere, informacije navedejo za vsako od njih. Poleg tega mora kreditna pogodba vsebovati znesek, število in pogostnost plačil, vrstni red dodelitve plačil za različne zneske, ki jih dolguje potrošnik in so zaračunani po različnih kreditnih obrestnih merah, ter podatek o obročnem ali anuitetnem odplačevanju kredita. Pri kreditnih pogodbah, pri katerih je obračun povezan z uporabo tuje valute, pa tudi navedbo tuje valute in vrsto tečaja, po katerem se izračunava vrednost v domači valuti, z opozorilom, da se ob spremembi tečaja lahko spremenijo tudi predvideni zneski posameznih plačil.

   Ob vsem tem opozarjamo, da se je Zakon o potrošniških kreditih od leta 2000, ko je bila ta problematika prvič urejena, večkrat spremenil, zato je presojo pravilnosti ravnanja banke v zvezi s posameznimi pogodbami treba upoštevati zakonsko besedilo, ki je veljalo v tistem trenutku (v odgovoru smo povzeli trenutno veljavno ureditev, ki velja od 7. 8. 2010). Ob tem bi želeli izpostaviti, da je dolžnost opozorila, da se ob spremembi tečaja lahko spremenijo tudi predvideni zneski posameznih plačil, začela veljati 20. 12. 2007.

   Ker gre pri sklepanju kreditne pogodbe za dvostransko pravno razmerje, je potrebno rešitve obravnavanega problema poiskati v pravnem okviru, ki je veljal ob sklenitvi pravnega posla. Kot je razvidno iz vsega navedenega, Banka Slovenije ne more posegati v civilnopravna razmerja med dvema pogodbenima strankama, ampak je pristojna le za ukrepanje v primeru kršitve zgoraj navedene zakonodaje.

5. Banka me je ob sklepanju kreditne pogodbe zavajala, da je kredit v CHF najbolj ugoden – kaj lahko naredim?

   V zvezi z očitki, da vas je banka zavajala, izpostavljamo določila Zakona o varstvu potrošnikov pred nepoštenimi poslovnimi praksami (ZVPNPP, ki je začel veljati 1. 12. 2007), ki v 4. členu določa, da so nepoštene poslovne prakse podjetij v razmerju do potrošnikov prepovedane pred, med in po sklenitvi posla, ki je povezan z nakupom izdelka. Nadalje ZVPNP opredeljuje, kdaj je poslovna praksa nepoštena ter, da so zlasti nepoštene poslovne prakse tiste, ki so zavajajoče ali agresivne (ZVPNPP te pojme v nadaljevanju tudi bolj podrobno opredeljuje). Tudi sedaj veljavni Zakon o varstvu potrošnikov (ZVPot) v 12. členu določa podobno obveznost in sicer, da oglaševanje blaga in storitev ne sme biti v nasprotju z zakonom, ne sme biti nedostojno ali zavajajoče. Tudi ZVPot, ki je veljal od 8. 5. 2004 do 15. 1. 2008 je določal enako obveznost. Vsekakor bi bilo zavajajoče oglaševanje, če bi banke oglaševale, da v primeru kredita, ki je vezan na tujo valuto, ni možna spremembe medvalutnega razmerja. Zgolj dejstvo, da se ni pričakovalo tako občutne spremembe medvalutnega razmerja samo po sebi še ne pomeni, da je banka zavajala. V nobeni pritožbi oz. prošnji za pojasnilo, ki smo jih prejeli po obdobju velike spremembe januarja letos, kreditojemalci tega ne navajajo.

6. Kakšno je pravilo v zvezi s pretvorbo kredita iz CHF v EUR. Kakšni so predpisi v zvezi s tem: kateri tečaj se uporabi? Na kateri dan se upošteva tečaj.

V zvezi z načinom pretvorbe kredita iz CHF v EUR ne obstajajo pravila. To se običajno uredi v dogovoru med banko in stranko. Tudi v zvezi s tečajem pri potrošniški kreditni pogodbi je treba slediti zavezam, ki izhajajo iz Zakona o potrošniških kreditih, v ostalem pa je izbira tečaja prepuščena volji pogodbenih strank.

Predpisa, ki bi enotno urejal uporabo tečajnice ni, je pa ekonomsko smiselno, da je uporabljen tečaj čim bolj ažuren. Posli nakupov in prodaj valut naj bi se sklepali po trenutnih tržnih tečajih. To je še posebej pomembno v času večjih tržnih nihanj in pri večjih zneskih.

Od uvedbe evra v Sloveniji dnevna tečajnica Banke Slovenije nima več določene ure začetka veljavnosti, ampak le datum objave. Tečajnica je veljavna takoj po objavi, banke in podjetja pa jo začnejo uporabljati v odvisnosti od njihovih lastnih interno sprejetih pravil ter opredelitev v okviru veljavnih slovenskih in mednarodnih računovodskih standardov. Vsak uporabnik, tudi vsaka banka, sam odloča, kdaj (takoj po objavi ali pozneje) bo začel uporabljati novo tečajno listo. Tečajnica Banke Slovenije oz. referenčni tečaji ECB povzema medvalutna razmerja na svetovnih deviznih trgih ob 14:15 uri vsak TARGET delovni dan. Seveda pa je, kot navedeno, tudi uporaba tečaja predmet dogovora med strankami.

7. Ali so banke, ki so ponujale kredite v CHF, dejansko tudi odkupovale CHF za zapiranje posameznih anuitet komitenta ob plačilu zneska v EUR?

   Področje merjenja, spremljanja in upravljanja z valutnim tveganjem je pojasnjeno pri vprašanju številka 8 (prvi in drugi odstavek).

8. Kako se je banka zavarovala pred valutnim tveganjem in zakaj meni ni ponudila zavarovanja?

   Vprašanje se nanaša na področje merjenja, spremljanja in upravljanja z valutnim tveganjem. V skladu s prej navedenim, na področju valutnega tveganja banka sprejme limitni sistem za katerega meni, da je v skladu z njeno strateško usmeritvijo ter tudi z njeno zmožnostjo absorbcije negativnih učinkov (omejitveni dejavnik je že prej navedeni kapital banke). Banka na dnevni osnovi meri svojo izpostavljenost valutnemu tveganju (tudi CHF). Banka tako na aktivni strani bilance izkazuje sredstva nominirana v tujih valutah ter na pasivni strani bilance vire sredstev nominirane v tujih valutah (praviloma banka analizo izdeluje na ravni cele banke in ne posameznih poslov). Iz tega sledi, da ima lahko banka: ali
   (1) več sredstev v tuji valuti kot virov sredstev – neto dolga pozicija banke, ali
   (2) več virov sredstev kot sredstev v tuji valuti – neto kratka pozicija banke.
   Povsem izenačena aktivna ter pasivna stran je v praksi zelo težko dosegljiva, če ne že nemogoča. Ko banka izkazuje bodisi neto dolgo ali neto kratko pozicijo je izpostavljena tečajnim nihanjem.

   V primeru, da je neto odprta pozicija (dolga ali kratka) znotraj limitov, banka praviloma tako pozicijo zgolj spremlja. V kolikor pa se izpostavljenost valutnemu tveganju zelo približa določenemu limitu, pa lahko banka prevzame določene aktivnosti, da odprto neto pozicijo zniža. Banka ima dve možnosti za zapiranja pozicije in sicer: ali
   (1) t.i. naravni hedge, kjer banka prevzame aktivnosti in sprejema posle, ki naravno zapirajo pozicijo, ali
   (2) zapira pozicijo s t.i. izvedenimi finančnimi instrumenti.
   V skladu z vsem zgoraj napisanim - banka je enako izpostavljena valutnemu tveganju kot komitent, vendar do določenega sprejemljivega limita, vso izpostavljenost nad limitom pa zapira, kar banki predstavlja določene dodatne stroške.
   Na vaše vprašanje - ali je banka za enak znesek zadolžena kot v vašem primeru vi, pa zelo težko podamo odgovor, ker banka spremlja valutno izpostavljenost na ravni cele banke in ne posameznih poslov.

   Poleg valutnega tveganja, banka meri, spremlja in upravlja tudi z obrestnim tveganjem v tujih valutah v bančni knjigi. Proces je zelo podoben zgoraj opisanemu.

Več o tej tematiki banke praviloma vključijo v letna poročila, ki so javno dostopna ter tudi v razkritjih, ki so priloga le-tem.

9. Ali lahko kakorkoli uveljavljam dejstvo, da me banka ni nikoli pozvala na možnost konverzije ali pa mi je banka to odsvetovala?

   Možnost konverzije je odvisna od poslovne politike posamezne banke, pri čemer je ob upoštevanju individualnih okoliščin vsakega posameznega posla in kreditojemalca možno dogovoriti tudi drugačne oblike reprograma, kot npr. podaljšanje ročnosti kredita ali spremembo obrestne mere. Seveda pa je tudi v primeru spremembe kreditnih pogojev odločitev med ponujenimi možnostmi, odvisno od dogovora obeh pogodbenih strank, t.j. vas kot kreditojemalca in banke kot kreditodajalca.

10. Kredit v CHF sem najel, ker nisem bil kreditno sposoben za kredit v EUR – kako banka preverja kreditno sposobnost?

    Zakon o potrošniških kreditih v 8. členu določa obveznost ocene kreditne sposobnosti potrošnika:

    > (1) Dajalec kredita mora pred sklenitvijo kreditne pogodbe oceniti kreditno sposobnost potrošnika.
    > (2) Dajalec kredita oceni kreditno sposobnost potrošnika na podlagi informacij o njegovih prejemkih oziroma njegovem premoženjskem stanju, ki jih pridobi od potrošnika. Informacijo o zadolženosti potrošnika dajalec kredita pridobi iz zbirk osebnih podatkov, ki se vodijo na podlagi zakona, ki ureja bančništvo, in do katerih ima lahko dostop v skladu z zakonom, ki ureja varstvo osebnih podatkov.
    > (3) Če se po sklenitvi kreditne pogodbe potrošnik in dajalec kredita dogovorita o spremembi skupnega zneska kredita, mora dajalec kredita ponovno oceniti kreditno sposobnost potrošnika, kadar se skupni znesek kredita zviša za več kot petino prvotno odobrenega zneska kredita.

    Po drugi strani pa tudi banka sama zagotavlja zaradi pravil o upravljanju s tveganji, da se ne izpostavlja prekomerno. Banke so pri oceni kreditne sposobnosti uporabljale enake kriterije ocenjevanja kreditne sposobnosti za stranke z izpostavljenostjo v EUR in CHF. Vse banke so upoštevale navodila Banke Slovenije, da pri oceni kreditne sposobnosti upoštevajo izpostavljenosti preračunane v EUR.

11. Kako to, da pri rednem plačevanju mesečnih obrokov nisem odplačal več glavnice? Ali je pravilen način obračuna, da se najprej odplačujejo obresti in ne v sorazmerju glavnica-obresti?

    Za dolgoročne kredite potrošnikom se običajno uporablja **anuitetni način** odplačevanja. Anuitetni način odplačevanja je odplačevanje, pri katerem kreditojemalec dolg odplačuje v <u>enotnem znesku</u>, iz katerega se najprej pokrijejo obresti za obdobje med dvema plačiloma, ostanek zneska pa pomeni razdolžnino, za katero se dejansko zmanjša njegov dolg.

    Tak način odplačila je skladen tudi z določbo Obligacijskega zakonika, ki v 288. členu določa, da v primeru, če dolguje dolžnik poleg glavnice tudi obresti in stroške, se ti vračunavajo tako, da se najprej odplačajo stroški, nato obresti in končno glavnica.

12. Po padcu tečaja EUR/CHF sem dolžan vrniti preračunano v EUR več, kot sem najel kredita.

    Pri izračunu, koliko ste dolžni banki iz naslova kredita je treba upoštevati zneske v CHF. Razlika v zneskih je posledica valutnih nihanj, kar pomeni, da se ob spremembi tečaja v drugo smer vaše

stanje kredita izraženo v CHF preračunano v EUR lahko tudi zniža. Način odplačevanja kredita pa je podrobneje opisan pri odgovoru na vprašanje številka 11.

13. Kako je Banka Slovenije opozarjala banke?

    Banka Slovenije je na tveganja zadolževanja z vezavo na vrednost CHF banke in javnost opozarjala že od leta 2005. Bolj podrobno si lahko aktivnosti Banke Slovenije preberete v izjavi za javnost (http://www.bsi.si/informacije-za-potrosnike.asp?MapaId=1561).

14. So priporočila, ki jih je Banka Slovenije dala bankam zavezujoča?

    Ne. Kljub temu je z njimi posredno vplivala tudi na poslovno politiko bank, ki naj bi zaščitila tudi kreditojemalce. Seveda pa priporočilo v tem delu za banko ni zavezujoče.

15. Zakaj Banka Slovenije ni preprečila kreditiranja v CHF?
    Banka Slovenije nima in ni imela pristojnosti, da bi lahko preprečila kreditiranje v CHF, saj je to stvar poslovne politike vsake banke. Banka Slovenije je lahko le opozarjala na tveganja, katerim je pri tem izpostavljena banka na eni strani in kreditojemalci na drugi strani, kar je tudi storila. Več o tem si lahko preberete v Izjavi za javnost (http://www.bsi.si/informacije-za-potrosnike.asp?MapaId=1561). Banka Slovenije je bila na tveganja dolžna opozarjati banke, saj jih nadzira, medtem ko najemniki kredita niso pod nadzorom Banke Slovenije.

16. Ali je Banka Slovenije v minulih letih bankam priporočila, po kakšnem tečaju naj obračunavajo kredite fizičnim osebam z valutno klavzulo v CHF?

    Banke pri dajanju kreditov potrošnikom zavezujejo določbe Zakona o potrošniških kreditih (ZPotK-1). Vsi ostali pogoji v zvezi s pogodbeno obrestno mero (ali bo uporabila fiksno ali variabilno obrestno mero, višini pribitka pri variabilni obrestni meri,…), pa so določeni v skladu s pogodbeno voljo obeh strank kreditne pogodbe. Ob tem banko zavezujejo usmeritve iz njene poslovne politike. Vsaka banka ima namreč sprejeto strategijo, iz katere na strateški ravni izhajajo usmeritve pri poslovanju banke. V teh dokumentih banka opredeli, do katere mere se želi izpostavljati tveganjem ter jih sprejemati. Poleg tega banko zavezujejo splošne omejitve iz Obligacijskega zakonika glede oderuških obresti.

17. Ali bo država ali Banka Slovenije ukrepala in zaščitila tiste, ki imajo kredite v CHF? Ali bodo sprejeti kakršnikoli ukrepi oziroma rešitve nastale problematike? Ali lahko Banka Slovenije fiksira tečaj EUR/CHF na vrednost pred padcem (1,2)?

    Več o tem si lahko preberete v Sporočilu za javnost - SKUPNA IZJAVA MF, MGRT, BS in ZBS - CHF švicarski franki. Na povezavi: http://www.bsi.si/iskalniki/sporocila-za-javnost.asp?VsebinaId=17242&MapaId=137#17242.

18. Zakaj nihče v Sloveniji ni obvestil, opozoril fizičnih oseb, ki so v preteklosti najemale stanovanjske kredite v tuji valuti?

    Banka Slovenije je že od leta 2005 opozarjala javnost na problematiko kreditov v CHF. Več si lahko preberete v izjavi za javnost (http://www.bsi.si/informacije-za-potrosnike.asp?MapaId=1561)

19. Kaj naj storim? Kaj svetujete, glede na to, da ste strokovnjaki na tem področju?

    Banka Slovenije predlaga, da se obrnete na svojo banko in se z njo poskusite dogovoriti za reprogram kreditne pogodbe, sklenjene v tuji valuti. Reprogram kreditne pogodbe ne pomeni nujno le konverzije v kredit v domači valuti ali odplačilo kredita. Ob upoštevanju individualnih

okoliščin vsakega posameznega posla in kreditojemalca je možno dogovoriti tudi drugačne oblike reprograma, kot npr. podaljšanje ročnosti kredita ali spremembo obrestne mere. Seveda pa je tudi v primeru spremembe kreditnih pogojev odločitev med ponujenimi možnostmi, ki jih je za svoje kreditojemalce pripravila banka, izključno na vaši strani. Ob tem vam mora banka predstaviti predpostavke glede posledic ene ali druge možnosti, pri čemer banka ne more izključiti, da se npr. po odločitvi za konverzijo v kredit v EUR tečaj CHF zopet vrne na tisto razmerje, ki bi bilo za vas ugodnejše, oziroma ne more vplivati ne na spremembo LIBOR ali EURIBOR, tako v smeri, ki bi za vas lahko pomenila manjše breme vračila ali v nasprotno smer. Želimo vam, da bi pri reševanju izbrali dolgoročno najboljšo rešitev.

20. Ali mi morda lahko posredujete kakšne informacije glede tečaja v prihodnjih dneh?

    Banka Slovenije nima možnosti, da bi lahko vedela ali preverila gibanje tečaja CHF/EUR in tudi ne more vplivati na spremembo LIBOR ali EURIBOR. Spremembe teh postavk so tveganje, ki ga ob sklenitvi pogodbe prevzemata obe stranki pogodbe. V zvezi z navedenim vam lahko le svetujemo, da redno spremljate gibanje tečaja.